

Promo - LEX

promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

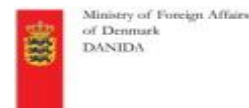
ASOCIAȚIA PROMO-LEX

RAPORT

**Monitorizarea alegerilor locale generale
din 5 iunie 2011**

Perioada de monitorizare: 5 aprilie – 25 iulie 2011

Publicat la 30 august 2011

Acest proiect este susținut financiar și tehnic de National Democratic Institute for International Affairs (NDI). Efortul este co-finanțat de Fundația Est-Europeană din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

**Raportul final de monitorizare a alegerilor locale generale din
5 iunie 2011**

CUPRINS:

I. REZUMAT

II. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

III. CONTEXT PREELECTORAL

IV. CONSTATĂRI

- A. Administrația publică**
- B. Administrația electorală**
- C. Listele electorale**
- D. Concurenții electorali**
- E. Mass-media locală/regională**
- F. Zilele votării**

V. RECOMANDĂRI

I. REZUMAT

Alegerile locale generale, desfășurate în data de 5 iunie (*turul I*) și 19 iunie (*turul II*) 2011 în Republica Moldova au fost marcate de o participare sporită a populației, concurență aprigă și organizare adecvată a alegerilor de către organele electorale. Pe de altă parte, au fost înregistrate și multiple deficiențe în desfășurarea procesului electoral drept rezultat al activității majorității actorilor implicați în scrutin, care însă nu au fost în stare să influențeze semnificativ rezultatele scrutinului.

Perioada preelectorală a fost marcată de o incertitudine privitoare la datele organizării alegerilor locale generale. Parlamentul a stabilit și a anunțat data alegerilor locale generale în urma unei propuneri neincluse inițial în ordinea de zi, cu doar trei zile înainte de expirarea termenului limită specificat de normele legale. Modificări ale Codului Electoral au fost operate în afara termenului recomandat în acest sens de către Comisia de la Veneția, mai mult ca atât, amendamentele au fost admise după anunțarea datei alegerilor locale generale.

Observatorii Promo-LEX au constatat că autoritățile administrației publice locale au respectat în mare parte prevederile legislației electorale, au tins să respecte termenele stabilite de legislația electorală și au întreprins măsurile necesare pentru a crea condiții egale pentru toți concurenții electorali. Autoritățile administrației publice locale, cu unele excepții, au oferit susținere logistică suficientă organelor electorale. Totuși, efortul de monitorizare a observat un număr semnificativ de cazuri de utilizare a funcției publice în scopuri de campanie. Aici se adaugă cazurile izolate de abuz în serviciu a unor funcționari din cadrul administrației publice centrale și locale în activitățile electorale.

Efortul de monitorizare Promo-LEX relevă că organele electorale au fost constituite, cu unele excepții, în termenele stabilite de calendarul electoral al CEC și au avut în mare parte comportament corect și imparțial față de concurenții electorali. Efortul de monitorizare Promo-LEX salută comportamentul neutru al membrilor organelor electorale și o prestare conștientă a atribuțiilor funcționale, precum și schimbarea acelor membri a căror incompatibilitate s-a constatat.

Totuși, au fost observate deficiențe minore la constituirea secțiilor de votare, afișarea informațiilor privind sediile secțiilor de votare și datele de contact ale acestora. De asemenea au fost constatate cazuri izolate de implicare a membrilor organelor electorale în acțiuni de agitație electorală. Observatorii au raportat cazuri de interpretări neuniforme și cunoaștere insuficientă a normelor legale ce țin de înregistrarea concurenților electorali, prezentarea rapoartelor financiare de către aceștia, accesul la listele electorale și modificarea conținutului acestora. Efortul de monitorizare continuă să fie alarmat de situația cu privire la asigurarea tehnico-materială și logistică a organelor electorale, schimbărilor frecvente ale componenței organelor electorale, care fac imposibilă instruirea pe măsură a noilor membri și cauzează întârzieri în programul de activitate.

Observatorii au constatat o campanie electorală dinamică, marcată în special de lansarea organizată a partidelor politice și candidaților independenți la funcțiile electivă, diversificarea metodelor de agitație electorală desfășurate de către concurenții electorali, precum și de micșorarea evidentă a numărului afișelor electorale amplasate în locuri neautorizate.

Pe de altă parte, continuă să trezească îngrijorare cazurile izolate de aplicare a violenței și intimidărilor (cel puțin 22 cazuri raportate), metodelor de campanie negativă, a discursului provocator și de ură în adresa contracandidaților (cel puțin 13 cazuri raportate), precum și a numărului considerabil de cazuri de utilizare a resurselor administrative (cel puțin 42 cazuri raportate) și a cadourilor în context electoral (cel puțin 99 cazuri raportate).

Efortul de monitorizare Promo-LEX rămâne în continuare îngrijorat de opacitatea concurenților electorali în declararea mijloacelor financiare și ale altor forme de susținere materială utilizate în campanie, precum și de mecanismul de abordare a mijloacelor legale de soluționare a disensiunilor electorale. Astfel se evidențiază tendința de creștere a numărului de litigii soluționate prin intermediul instanțelor de judecată, fără a se încerca rezolvarea acestora

pe cale amiabilă, la nivel de organe electorale. Acest fenomen poate aduce prejudicii credibilității procesului electoral în întregime, fiind transferate accentele de pe realizarea dreptului la vot de către cetățeni pe interpretarea normelor electorale de către instanțele de judecată.

Efortul de monitorizare Promo-LEX menționează implicarea continuă și activă a presei locale și regionale în reflectarea campaniei electorale. În special rolul mass-media poate fi remarcat la prezentarea activității administrației electorale, a informațiilor despre concurenți și a desfășurării dezbaterilor electorale. Totuși, au fost observate și unele carențe legale ce țin de autentificarea autorilor publicității electorale.

Observatorii au fost sesizați asupra cel puțin două cazuri de imposibilitate de exercitare a dreptului de a fi ales pentru unitățile administrativ-teritoriale Bender și UTA Regiunea transnistreană, din cauza lipsei organelor electorale și mecanismelor legale respective.

Efortul de monitorizare Promo-LEX a formulat un șir de recomandări ce urmăresc îmbunătățirea procesului electoral. Recomandările sunt formulate cu bună credință și se bazează pe îngrijorările observatorilor, indicând cu precădere direcția intervenției necesare, fără a dicta soluții specifice.

II. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

Monitorizarea alegerilor locale generale, desfășurate la 5 (19) iunie 2011, este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009”. „Coaliția 2009” este o uniune benevolă de organizații neguvernamentale, care implementează proiecte de îmbunătățire a procesului electoral și sporire a încrederii cetățenilor în acest proces. Programele de monitorizare a alegerilor locale generale în cadrul „Coaliției 2009” sunt implementate atât de Promo-LEX, cât și de alte organizații care fac parte din aceasta. Toți observatorii Promo-LEX, implicați în procesul de monitorizare au semnat înainte de începerea activității un cod de conduită al observatorului național Promo-LEX. Principalele obligații morale incluse în Cod sunt bună credință, nonpartizanatul politic și operativitatea. Codul este disponibil pe pagină web a Asociației – <http://www.promolex.md>.

Activitatea Efortului de monitorizare Promo-LEX a fost coordonată de către 18 observatori grupați în echipele centrale de Rețea, Analiză, Logistică, Comunicare și Management General. Echipele centrale și-au desfășurat activitatea din data anunțării alegerilor locale generale și au activat până la elaborarea raportului final de observare a alegerilor, incluzând astfel constatări atât din perioada preelectorală, cât și din cea postelectorală.

Efortul de monitorizare Promo-LEX a cuprins 40 observatori pe termen lung care au monitorizat procesul electoral în toate circumscripțiile electorale de nivelul II, din Republica Moldova în perioada 18 aprilie – 25 iunie 2011. Toți observatorii au raportat constatările în formă standardizată imediat după consumarea evenimentului electoral și sistematizate săptămânal. Rapoartele observatorilor sunt bazate pe observare directă, întâlniri cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale.

Efortul de monitorizare Promo-LEX nu este un organ de anchetă și nu are drept scop probarea constatărilor observate, chiar dacă au fost acumulate probe pertinente în confirmarea celor menționate în rapoartele publice. Cu toate acestea, sursa exclusivă de elaborare a rapoartelor publice a efortului de monitorizare au servit rapoartele standardizate prezentate de către observatori. Acestea au fost remise de către observatori pentru analiză echipei centrale respective imediat după constatarea evenimentelor cu caracter electoral.

În ziua de 5 iunie 2011, când a fost organizat turul I al alegerilor, Promo-LEX a implicat 560 observatori pe termen scurt în secții de votare deschise pe teritoriul Republicii Moldova, inclusiv echipe mobile de observatori. Secțiile de votare în care au fost prezenți (pe durata zilei scrutinului) observatori pe termen scurt au fost selectate în baza a două criterii: eşanțion național reprezentativ și acoperire totală a secțiilor de votare din circumscripțiile

municipale Chișinău și Bălți și orașenească Comrat. Efortul Promo-LEX a realizat Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT) în circumscripțiile cu acoperire totală a secțiilor de votare Chișinău, Bălți și Comrat. Deasemenea, Promo-LEX a realizat Numărătoarea Rapidă Calitativă (Quick Count) în baza unui eșantion reprezentativ național, precum și observarea calității desfășurării scrutinului.

În ziua de 19 iunie 2011, când a fost organizat turul II de scrutin, Promo-LEX a implicat 318 observatori pe termen scurt în secții de votare deschise pe teritoriul Republicii Moldova, precum și echipe mobile de observatori. Observatorii statici au monitorizat procesul electoral în toate cele 300 secții de votare deschise în circumscripția electorală nr.1 Chișinău. În restul teritoriului, efortul de monitorizare a implicat echipe mobile, cel puțin câte una în fiecare circumscripție electorală, astfel încât au fost vizitate cel puțin 600 secții de votare unde s-a organizat turul II de scrutin sau alegeri noi. În circumscripția municipală Chișinău, efortul de monitorizare Promo-LEX a realizat Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT) pentru funcția de Primar General al mun. Chișinău.

Recomandările Efortului de observare Promo-LEX sunt formulate cu bună credință și urmăresc îmbunătățirea procesului electoral. Acestea pornesc de la faptele constatate și indică cu precădere direcția intervenției necesare, fără a dicta soluții specifice.

Acest proiect a fost susținut financiar și tehnic de Național Democratic Institute for Internațional Affairs (NDI). Efortul a fost co-finanțat de Fundația Est-Europeană din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei. Opiniile exprimate în rapoartele publice aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

III. CONTEXT PREELECTORAL

Perioada preelectorală a fost marcată de incertitudine privitor la data organizării alegerilor locale generale și modificărilor operate la Codul Electoral, în afara termenului recomandat în acest sens de către Comisia de la Veneția. Cu toate acestea, data alegerilor s-a încadrat în limitele stabilite de Codul Electoral, fără a afecta continuitatea activității administrației publice locale, aleasă în cadrul alegerilor locale generale din 3 iunie 2007, pentru un mandat de patru ani.

Pe 31 martie 2011, Parlamentul, în baza unei propuneri ad-hoc, neincluse în ordinea de zi inițială, a adoptat hotărârea Parlamentului nr.51, prin care a stabilit data alegerilor locale generale pentru 5 iunie 2011.

Potrivit art.119 Cod Electoral, aleșii locali: primarii orașelor (municipiilor), satelor (comunelor) și consilierii în consiliile raionale, orașenești (municipale) și sătești (comunale) se aleg prin vot universal, egal, direct, secret și liber exprimat. În cadrul alegerilor locale generale sunt aleși 12638 aleși locali dintre care: 898 de primari și 11,740 de consilieri locali. Din 11740 de consilieri — 1,118 urmează să fie aleși în consiliile locale de nivelul II (raionale și municipale), iar alții 10,622 în consiliile locale de nivelul I (orașenești, sătești sau comunale).

Liniile directoare ale Codului bunelor practici în materie electorală al Comisiei Europene pentru Democrație prin Drept (*Comisia de la Veneția*), din 2002, recomandă statelor să nu opereze frecvent modificări la legislația electorală, iar în special să se abțină de la modificări ce ar intra în vigoare cu un an înainte de ziua alegerilor. Contrar acestor recomandări, Parlamentul a operat în perioada preelectorală și electorală modificări la Codul Electoral.

Pe 1 aprilie 2011, ulterior anunțării datei alegerilor, Parlamentul a operat modificări la Codul Electoral. Modificările principale operate s-au referit la:

- micșorarea cu 10 zile a termenelor de activitate a circumscripțiilor electorale de nivelul I, astfel fiind redus cu 10 zile termenul de campanie electorală pentru concurenții electorali care candidează pentru funcții locale de nivelul I;

- excluderea normei ce obligă radiodifuzorii cu acoperire națională, locală/regională să asigure timp de antenă gratuit concurenților electorali în cadrul alegerilor locale generale;
- suspendarea pentru încă 4 ani a transmiterii responsabilității de întocmire a listelor electorale de la administrația publică locală către Comisia Electorală Centrală;
- anularea posibilității de alegere a locului de exercitare a dreptului de vot după viza de reședință sau viza de domiciliu;
- încercarea de a explica durata mandatului aleșilor locali;
- extinderea la maxim a termenului limită posibil de operare a modificărilor în listele electorale la solicitarea alegătorilor.

Parlamentul a eșuat să rezolve neclaritățile legate de restricțiile speciale ale exercitării dreptului de vot. Prin urmare, a rămas neclară, lăsând loc de interpretare, modalitatea de exercitare a dreptului la vot de către categorii distincte de alegători, prevăzute de art.123 alin.2 Cod Electoral, în special de către votanții care dețin concomitent și viză de reședință și viză de domiciliu. CEC a publicat pe pagina sa web o interpretare proprie a acestui aspect, dând prioritate vizei de reședință, luând în considerare modalitatea de întocmire a listelor electorale.

Din 20 de recomandări formulate de efortul de monitorizare Promo-LEX în cadrul alegerilor parlamentare anticipate din 28 noiembrie 2010, o singură recomandare, legată de revizuirea mecanismului de acordare concurenților a timpului de antenă gratuit la radiodifuzorii publici, a fost luată în considerație de către Parlament și inclusă în lista modificărilor operate la Codul Electoral.

IV. CONSTATĂRI

A. Administrația publică

În perioada monitorizată, observatorii Promo-LEX au constatat că autoritățile administrației publice locale au manifestat comportament în mare parte echilibrat, încercând să încadreze în termenele stabilite de lege și să creeze condiții egale pentru toți concurenții electorali. Autoritățile administrației publice locale, cu mici excepții, au oferit susținere logistică suficientă organelor electorale. Totuși, observatorii au raportat mai multe cazuri în care APL nu au îndeplinit această sarcină. Efortul de monitorizare a observat un număr semnificativ de cazuri de utilizare a funcției publice în scopuri electorale.

Reglementarea activităților de campanie

Potrivit alin.7 art.47 Cod Electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate, în termen de 3 zile de la începutul perioadei electorale, să stabilească, să afișeze imediat și să aducă la cunoștința opiniei publice deciziile privind locurile pentru afișaj electoral și lista localuri destinate pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. În mare parte, autoritățile administrației publice locale din toate unitățile administrativ teritoriale s-au conformat prevederilor legale. Cu toate acestea, observatorii Promo-LEX au constatat unele abateri. Deciziile respective au fost adoptate cu depășirea termenului prescris (până la 3 zile) în mai multe localități din următoarele unități administrativ teritoriale de nivelul I: Anenii Noi, Bălți, Basarabasca, Cahul, Călărași, Căușeni, Cimișlia, Chișinău, Criuleni, Florești, Glodeni, Hâncești, Ștefan Vodă.

În unitățile administrativ teritoriale de nivelul I: Anenii Noi, Basarabasca, Căușeni, Cimișlia, Criuleni, Hâncești, aceste decizii nu au fost afișate public, fiind limitat accesul observatorilor.

Oferirea spațiilor pentru întâlniri cu alegătorii

Potrivit art.47 alin.6 Cod Electoral, autoritățile administrației/instituțiile publice nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

În majoritatea cazurilor, atitudinea APL față de concurenții electorali a fost echidistantă. În unele raioane, APL a oferit gratis spații pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii. În schimb în raioanele Cahul, Criuleni, Orhei, aceste spații au fost acordate contra plată. Observatorii au raportat că indiferent de condițiile de oferire a respectivelor spații, în cadrul fiecărui raion regulile erau aceleași pentru toți concurenții.

Mărimea taxelor a variat în funcție de localități. Cea mai mică taxă, potrivit rapoartelor, a fost de 300 lei pentru 2 ore de chirie (sala consiliului raional Cahul), iar cea mai înaltă a fost de 800 lei pentru aceeași porțiune de timp (sala Centrului de cultură și tineret” Grigore Sârbu” din or. Criuleni). De regulă spațiile oferite concurenților electorali pentru desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii se aflau în incinta caselor de cultură (cămine culturale) sau în incinta primăriilor sau a consiliilor raional.

Prezentarea candidaturilor pentru constituirea consiliilor electorale

Potrivit art.27 alin.4 și 5 Cod Electoral și conform Programului calendaristic elaborat de CEC, consiliile locale de nivelul II, urmau să prezinte până la 8 aprilie, sau după caz 11 aprilie, candidaturi pentru constituirea consiliilor electorale de nivelul II. La rândul lor, consiliile locale de nivelul I, urmau să prezinte până la 18 aprilie, sau după caz 21 aprilie, candidaturi pentru constituirea consiliilor electorale de nivelul I. Toate consiliile locale de nivelul II și I au propus în termen reprezentanții săi pentru constituirea consiliilor electorale corespunzătoare.

Participarea reprezentanților APL în campania electorală

Potrivit art.47 alin.6 Cod Electoral, candidații nu sunt în drept să folosească mijloacele și bunurile publice (resursele administrative) în campaniile electorale.

Pe parcursul perioadei de raportare, observatorii Promo-LEX au constatat mai multe cazuri în care reprezentanții APL au fost implicați în activități de campanie, inclusiv din contul orelor de muncă. Acestea au inclus utilizarea sediilor și ședințelor publice, ale diverselor instituții pentru scopuri electorale, participare, inclusiv din contul orelor de muncă, a funcționarilor publici la întâlnirile electorale ale conducerii partidelor din care fac parte în scop de supraveghere a bunei desfășurări a acestora, precum și prin utilizarea transportului de serviciu în scop de campanie.

Prelungirea vizelor de reședință a studenților

Potrivit art.39 alin.8 Cod Electoral, alegătorul care deține atât viză de domiciliu cât și viză de reședință, votează la secția de votare conform vizei de reședință.

Observatorii Promo-LEX au constat că în cadru Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, șefii de grupă au colectat buletinele de identitate ale studenților în vederea prelungirii valabilității vizei de reședință în Chișinău a acestora până la data 1 iulie 2011, fără a anunța scopul acestei acțiuni.

Limitarea accesului observatorilor la informație

Secțiile de pașapoarte Chișinău, Criuleni și Rezina au refuzat să ofere informație observatorilor Promo-LEX referitor la numărul de solicitări pentru obținerea formei F9 și numărul formelor F9 eliberate în ultima săptămână de campanie. Informația similară a fost pusă la dispoziția observatorilor în r-nele Anenii Noi, Dondușeni, Drochia, Hâncești, Ialoveni, Leova, Ocnîța, Sângerei și UTAG.

B. Administrația electorală

Organele electorale au fost constituite, cu unele excepții, în termenele stabilite de lege și au dat dovadă de comportament echitabil față de concurenții electorali. Observatorii au raportat o campanie activă de informare a alegătorilor, derulată de CEC în majoritatea raioanelor.

Observatorii salută neutralitatea membrilor organelor electorale și o prestare conștientă a atribuțiilor funcționale, precum și schimbarea acelor membri a căror incompatibilitate s-a constatat.

Deficiențe mai pronunțate s-au constatat la constituirea și pregătirea logistică secțiilor de votare, afișarea informațiilor privitoare la sediile secțiilor de votare și modalităților de contactare a acestora de către public.

Observatorii au sesizat cel puțin două cazuri de imposibilitate de exercitare a dreptului de a fi ales în unitățile administrativ-teritoriale Bender și UTA Regiunea transnistreană, din cauza inexistenței organelor electorale respective, dar și a mecanismelor legale potrivite.

S-au raportat cazuri de interpretări neuniforme și cunoaștere insuficientă a normelor legale ce țin de transmiterea documentelor electorale, organizarea activității organelor electorale în perioada turului doi de scrutin, perfectarea listelor electorale pentru turul doi de scrutin.

Rămâne alarmantă situația privind modificarea componenței organelor electorale sub aspect de instruire calitativă a membrilor noi. Mai mulți membri ai organelor electorale au rămas nesatisfăcuți de nivelul de plată pentru serviciul prestat.

Constituirea organelor electorale de nivelul II

În termenele stabilite de Codul Electoral, CEC a constituit circumscripțiile electorale și consiliile electorale de circumscripție de nivelul II, inclusiv circumscripțiile electorale nr.3 Bender și nr.37 UTA Regiunea transnistreană. Nu au fost constituite consilii electorale de circumscripție pentru unitățile administrativ teritoriale de nivelul II: mun. Bender și UTA Regiunea transnistreană, aflată în afara controlului autorităților constituționale. Prin urmare, cel puțin două cazuri de imposibilitate de exercitare a dreptului de a fi ales au fost constatate, în unitățile administrativ-teritoriale Bender și UTA Regiunea transnistreană.

Constituirea Circumscripțiilor Electorale de nivelul I

Majoritatea circumscripțiilor electorale de nivelul I au fost constituite la 20 aprilie 2011, conform termenului prestabilit, cu excepția r-nelor Vulcănești și Glodeni, unde întârzierea a fost de o zi, șir-ul Orhei, unde constituirea circumscripțiilor electorale a întârziat cu 2 zile. Majoritatea Consiliilor Electorale de circumscripție de nivelul I au fost constituite la 25 aprilie 2011, în limita termenului prescris. O mică depășire de termen a fost înregistrată în Circumscripțiile Electorale de nivelul II: Bălți, Râșcani, Strășeni, Telenești. Nu au fost constituite circumscripții electorale și nici consilii electorale de circumscripție de nivelul I pentru unitățile administrativ teritoriale comunale și satești aflate în afara controlului organelor constituționale: comunală Chițcani (Chițcani, Merenești și Zahorna) și satești Cremenciug și Gâsca, toate din r-ul Căușeni.

Constituirea Secțiilor de Votare

Majoritatea secțiilor de votare au fost constituite pe 30 aprilie 2011, în limita termenului stabilit de CEC. Depășirea cu până la 3 zile a termenului indicat a fost înregistrată în r-nele Hâncești, Nisporeni și Ungheni. Totodată, consiliile electorale de nivelul II au publicat hotărârile privitor la constituirea secțiilor de votare pentru Călărași, Chișinău, Criuleni, Dubăsari, Fălești, Glodeni, Ialoveni, Nisporeni, Orhei, Rezina, Strășeni, Șoldănești, Ungheni cu întârziere de până la 3 zile. Contrar prevederilor programului calendaristic, CEC nu a plasat pe pagina sa web, până la 3 mai 2011, informația cu privire la sediile secțiilor de votare și datele

de contact. Nu au fost constituite secții de votare în: Chițcani (Chițcani, Merenești și Zahorna), Cremenciug și Gâsca, din r-ul Căușeni, aflat în afara controlului constituțional.

Campanii de informare electorală

Potrivit art.22 Cod Electoral, CEC are sarcina să realizeze programe de educație civică și de informare a alegătorilor în perioada electorală.

CEC a desfășurat o campanie de informare, având sloganul „Cu pași mici, facem lucruri mari”, în majoritatea raioanelor din țară. În opt centre raionale au avut loc campanii de educație civică, derulate de grupuri informale de tineret, uniți în jurul sloganului „Tu votezi, dar colegul?”. Consiliul Național al Tineretului din Moldova a plasat în spațiul audio-vizual 3 spoturi video de educație civică și electorală.

Înregistrarea candidaților

Potrivit art.41 al.1 Cod Electoral, procedura de înregistrare a candidaților se încheie cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor. La fel, art.40 al.1 Cod Electoral definește expres lista documentelor în baza cărora se face înregistrarea concurenților.

Misiunea de observare a constatat o oarecare lipsă de uniformitate în procedurile de înregistrare a candidaților de la un raion la altul. Cel puțin două CER II (Edineț, Ocnița) au extins termenul limită de prezentare a actelor pentru înregistrare, invocând perioada sărbătorilor. În cel puțin trei CER II (Florești, Orhei, Ștefan Vodă) s-au înregistrat cazuri izolate de întâzieri în organizarea procedurii de trageră la sorți și de prezentare a dosarelor de înregistrare a candidaților în formă incompletă sau necorespunzătoare. În CER II din Cahul, Leova și Taraclia s-a constatat că pentru înregistrarea candidaților și a listelor de candidați au fost utilizate formulare necorespunzătoare (de ex. Candidați la primari și candidați consilieri înregistrați în aceleași formulare).

Asigurarea logistică a organelor electorale

Potrivit art.35 alin.6 Cod Electoral, autoritățile administrației publice locale pun la dispoziția consiliilor și birourilor electorale, localurile și echipamentul necesar pentru organizarea, desfășurarea și totalizarea rezultatelor alegerilor. Totodată, în conformitate cu prevederile art.31 alin.1 Cod Electoral, sprijinul din partea autorităților se acordă organelor electorale numai la cerere. Potrivit p.31 al Regulamentului cu privire la activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 396 din 14 decembrie 2006, sediul biroului electoral al secției de votare trebuie să fie utilat cu mobilă necesară, dulapuri, safe, telefon, mijloace antiincendiu.

Observatorii au constatat că în centrele raionale și în localitățile mari nivelul de dotare al organelor electorale cu echipament electronic (computere, aparate de telefon) a fost satisfăcător. Situația a fost diferită în cazul CE I și BESV din localități rurale, unde asigurarea cu echipament electronic a fost deficitară. Observatorii au constatat că unele sedii ale secțiilor de votare din cel puțin 6 raioane nu avea curent electric. În cel puțin 4 raioane, observatorii au constatat că funcționarii electorali au fost nevoiți să achiziționeze rechizite de birou din bani proprii, din lipsă de fonduri.

Vizibilitatea secțiilor de votare

Potrivit p.30 al Regulamentului cu privire la activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 396 din 14 decembrie 2006, pe frontispiciul clădirii în care se află biroul electoral al secției de votare se afișează inscripția în limba de stat și într-o altă limbă utilizată de populație în localitatea respectivă: "Biroul electoral al secției de votare nr. __ pentru alegerile _____".

Misiunea de observare a constatat lipsa la scară largă a inscripțiilor respective în localități rurale, inclusiv lipsa informațiilor privind adresa secțiilor de votare și orarul de lucru al BESV. În cel puțin 5 raioane au fost observate cazuri în care sediile organelor electorale, de cele mai dese ori aflate în incinta căminelor culturale, dar și primării, erau închise în timpul

orelor de lucru. Unele secții de votare au fost amplasate în clădiri aflate în folosința altor instituții publice sau private. De asemenea, un număr foarte mare de organe electorale din localități rurale mici nu au afișat, contrar normelor, listele candidaților, hotărârile organului electoral, listele de alegători.

Aprobarea hotărârii privind textele buletinelor de vot

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, termenul limită de aprobare a textelor buletinelor de vot pentru alegerea primarilor și a consiliilor locale și a tirajului buletinelor de vot a fost fixat pentru data de 13 mai.

Observatorii Promo-LEX au raportat că termenele au fost respectate în majoritatea cazurilor. Totuși au avut loc întârzieri, de până la 2 zile, în mai mult de jumătate din CE I din r-ul Cimișlia. Au fost constatate cazuri în care textele buletinelor de vot au fost adoptate cu erori, fapt care a dus la nulitatea alegerilor în 2 circumscripții electorale de nivelul I.

Rapoarte financiare

Potrivit art.38 alin.8 Cod Electoral, concurenții electorali prezintă o dată la două săptămâni organelor electorale un raport financiar, care trebuie să conțină date despre venituri și cheltuieli, conform destinației.

Misiunea de observare a constatat un nivel insuficient de înțelegere a normelor de raportare financiară atât în rândul concurenților electorali, cât și cel al oficialilor electorali. Majoritatea concurenților electorali au depus rapoartele financiare la CEC. În 3 raioane observatorii au constatat că rapoartele financiare sunt prezentate doar de către candidați independenți. Într-un singur raion observatorii au constatat prezentarea raportului financiar de un bloc electoral. În cel puțin 5 raioane, CER II au înregistrat declarații ale concurenților electorali referitor la lipsa intențiilor de a deschide conturi bancare.

Erori de completare ale proceselor verbale de numărare a voturilor

Potrivit pct.32 al Codului bunelor practici în materie electorală „numai doi parametri principali ar trebui utilizați pentru a judeca corectitudinea votului: numărul de alegători care au participat la vot comparat cu numărul de buletine introduse în urne.” În urma prelucrării celor 298 de procese verbale pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, la care au avut acces observatorii la 5 iunie 2011, operatorii Promo-LEX au constatat abateri de la controalele logice, conform celor 6 formule de verificare stabilite de CEC, în cel puțin 51 cazuri. Cu toate acestea, nu este stabilită o modalitate transparentă de corectare a erorilor din procesele verbale eronate, decât în instanța de judecată sau în urma renumărării.

Transmiterea proceselor verbale de totalizare

Potrivit art.58 alin.6 Cod Electoral, fiecare BESV este obligat să prezinte către CER procesul verbal de totalizare a rezultatelor alegerilor cât de curând posibil, dar nu mai târziu de 18 ore după închiderea SV. La fel, art.59 alin.4 Cod Electoral obligă CER să prezinte către CEC procesul verbal de totalizare a rezultatelor alegerilor în termen de 48 ore de la închiderea SV.

În cel puțin 5 circumscripții electorale (Chișinău, Cimișlia, Basarabeasca, Hâncești, Ștefan Vodă), în cadrul mai multor CER I, observatorii au constatat comiterea de greșeli și abateri la întocmirea proceselor verbale de totalizare a alegerilor. Aceste greșeli se refereau de cele mai dese ori la erori de calcul și lipsa semnăturilor tuturor membrilor CER pe procesele verbale. Din cauza acestor incorectitudini, în cel puțin 3 CER II (Basarabeasca, Cimișlia, Hâncești) documentelor electorale au fost returnate către mai multe CER I.

În cel puțin 3 circumscripții electorale (Cimișlia, Hâncești, Ștefan Vodă), în cadrul mai multor BESV, au fost raportate cazuri de transmitere cu întârziere de 1-4 ore a documentelor electorale către CER. La fel, observatorii Promo-LEX au constatat că CER II Cimișlia a transmis procesul verbal de totalizare a alegerilor cu întârziere de 11 ore către CEC, fapt cauzat de

imposibilitatea semnării documentului de către toți membrii CER. Observatorii Promo-LEX au fost sesizați în privința a două cazuri de pierdere a documentelor electorale, în sat. Brătușeni, r-ul Edineț și sat. Maramonovca, r-ul Drochia. Ulterior, documentele electorale au fost depistate în urma unui controlului organizat de către organele electorale.

Refuzul CER de a elibera procesele-verbale

Potrivit art.58 alin.4 Cod Electoral, un exemplar al procesului verbal privind totalizarea rezultatelor votării, în mod obligatoriu, se înmânează observatorilor.

Observatorii Promo-LEX au întâmpinat obstacole în obținerea proceselor verbale de totalizare a alegerilor la CER II din r-nele Cahul, Cantemir, Căușeni și Glodeni. Motivele invocate ale refuzului erau că procesele verbale fusesse transmise către CEC sau necesitatea de a asigura siguranță acestora.

Hotărârea CEC de a înlătura draperiile de la intrarea în cabina de vot

Pe 14 iunie 2011, CEC a emis Hotărârea nr.294 cu privire la organizarea procesului de votare pentru turul doi de scrutin și votării repetate din 19 iunie 2011. Prin această hotărâre obligatorie toate BESV au fost obligate să înlătore draperiile de la intrarea în cabinele de vot și să amplaseze cabinele astfel încât alegătorilor să le fie asigurată posibilitatea de a-și exprima voința în mod secret. Cu regret, hotărârea respectivă nu a prevăzut modalitatea de informare a alegătorilor privind modificarea unor aspecte procedural-tehnice ale procesului de votare și a fost operată în imediata apropiere de ziua votării.

Pe 18 iunie 2011, Curtea Supremă de Justiție a anulat hotărârea respectivă. Decizia instanței a fost adusă la cunoștința CEC și ulterior a organelor electorale inferioare abia la 19 iunie 2011, în ziua desfășurării scrutinului. Lipsa draperiilor ca garanție a exercitării în secret a dreptului de vot, a fost invocată pe larg în contestațiile depuse de concurenții electorali din partea PCRM. Alegerile din turul II pentru funcția de primar al or. Căușeni au fost anulate din motivul încălcării secretului votului, exprimat prin lipsa draperiilor de la intrarea în cabina de vot.

C. Listele electorale

Listele electorale calitative constituie baza unor alegeri cu adevărat democratice, conform practicilor și standardelor internaționale. În R.Moldova, alegătorii sunt înscrși în trei tipuri de liste: liste electorale de bază, liste electorale suplimentare, și liste electorale de votare la locul aflării. Listele electorale de bază sunt elaborate de către administrația publică locală, și anume de către 898 primării. Listele suplimentare și cele la locul aflării sunt întocmite de către funcționarii electorali, în ziua scrutinului, conform anumitor criterii, precum domiciliul/reședința în raza secției sau imposibilitate de deplasare la secție, dacă alegătorul lipsește în listele de bază. Alegătorii primesc buletine de vot numai după ce semnează fie în lista de bază, fie în liste suplimentare sau la locul aflării, în funcție de caz.

În majoritatea primăriilor nu s-a observat o abordare standardizată de lucru privind întocmirea, administrarea, transmiterea, actualizarea și verificarea listelor electorale. Totuși, în urma verificării accesibilității listelor electorale de către observatori, ultimilor nu le-au fost create obstacole.

Întocmirea și verificarea listelor electorale

În conformitate cu p.8 al Regulamentului CEC privind întocmirea, administrarea, transmiterea și actualizarea listelor electorale, listele electorale de bază se întocmesc de către primărie, în două exemplare, pentru fiecare secție de votare, utilizându-se baza de date actualizată a Registrului de stat al alegătorilor.

În majoritatea cazurilor, primăriile au întocmit listele electorale în baza informației din registrele proprii, operând verificări prin intermediul apelurilor telefonice și în baza datelor

furnizate de către secțiile raionale de pașapoarte. Autoritățile or. Cimișlia s-au confruntat cu dificultăți în întocmirea listelor electorale, din cauză că mulți locuitori și-au vândut apartamentele, fără a se scoate de la evidența la domiciliu, continuând să figureze în registrele secției de pașapoarte.

În mai multe localități din r-nele Cahul, Cimișlia și Taraclia, observatorii au raportat practici de verificare a listelor electorale de către reprezentanții primăriilor prin vizitarea alegătorilor la domiciliu. Totuși, într-un șir de localități rurale din r-nele Cahul și Criuleni, pentru că locuitorii se cunosc bine între ei, sau în localitățile rurale din r-ul Orhei, din cauza lipsei de resurse financiare, asemenea verificări ale listelor electorale nu au fost efectuate.

Transmiterea listelor electorale către BESV

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, listele electorale urmau a fi transmise de către APL către BESV până la data de 15 mai inclusiv.

Observatorii au raportat abateri de la acest termen, în cel puțin 20 de localități din 13 circumscripții electorale.

Accesul alegătorilor la listele electorale

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, listele electorale urmau a fi puse la dispoziția publicului în localurile secțiilor de votare până la data de 15 mai inclusiv.

În majoritatea circumscripțiilor monitorizate, listele electorale au fost puse la dispoziția publicului prin modalitatea de afișare a acestora în incinta BESV. În cel puțin 16 BESV din 9 circumscripții electorale, listele electorale au fost afișate în incinta primăriilor. Astfel de practici limitează posibilitățile alegătorilor de a verifica listele electorale, actualizarea acestora din urmă fiind împuțernicirea exclusivă a membrilor BESV.

Mai grav, observatorii au semnalat cazuri în care alegătorilor le-a fost interzis accesul la listele electorale în BESV nr.1, r-ul Căușeni; BESV Gheltosu, r-ul Cantemir; BESV Trinca, r-ul Edineț; și toate BESV din r-ul Dondușeni.

Calitatea listelor electorale

În procesul de verificare a calității listelor electorale, observatorii au constatat mai multe abateri de la prevederile normative. În două localități din r-ul Basarabeasca, listele electorale au fost întocmite într-un singur exemplar și fără semnătura primarului. În același raion, în două localități, datele alegătorilor au fost completate necorespunzător. În patru raioane, listele electorale au fost întocmite fiind utilizate formulare necorespunzătoare pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011. În câteva BESV din r-nele Dondușeni și Drochia, autoritățile nu au inclus în listele electorale de bază alegătorii care au atins vârsta de 18 ani în urma scrutinului anterior. Observatorii au semnalat problema includerii în listele electorale de bază a studenților care au viză de reședință în altă localitate, în cel puțin 20 localități din r-nele Briceni, Cimișlia, Ialoveni, Hâncești, Râșcani și Ștefan Vodă. Studenții nu au fost incluși conform reședinței în listele electorale din or. Comrat.

Trezește îngrijorare situația din sat. Aluniș, Grinăuți și Răcăria (toate din r-ul Râșcani) unde observatorii au raportat o creștere semnificativă a numărului de alegători înscriși în listele electorale de bază în raport cu scrutinul anterior.

Interpretarea defectuoasă a legislației electorale

Codul Electoral operează cu două noțiuni referitoare la locul de trai al alegătorilor. Conform acestuia:

domiciliu - loc de trai permanent al unei persoane, confirmat în buletinul de identitate cu ștampila "domiciliu";

reședință - loc de trai temporar, confirmat în buletinul de identitate cu ștampila "reședință";

Art.123 alin.2 Cod Electoral, prevede că “la alegerea consiliului local și a primarului nu participă alegătorii care nu domiciliază în unitatea administrativ-teritorială respectivă.”

Pe pagina sa web, CEC a publicat interpretarea proprie, cu titlu de neoficială, a acestei prevederi. Astfel CEC consideră că la formarea listelor electorale are prioritate viza de reședință. Observatorii Promo-LEX au fost informați de persoane care au dorit să-și păstreze anonimatul că în s.Stăuceni din mun. Chișinău, în ajun de alegeri, au fost înscriși conform vizei de reședință peste 100 de persoane, fiind organizată o migrație artificială, dar aparent legală, a alegătorilor.

Modificări în listele electorale pentru turul II de scrutin

Potrivit legislației, pentru toate circumscripțiile electorale, listele electorale rămân aceleași ca și la primul tur de scrutin. Totuși, în CER II din r-nele Cahul, Dondușeni, Edineț, Strășeni, Taraclia, Ungheni și Vulcănești, listele electorale au fost modificate prin includerea persoanelor înscrise în listele suplimentare la turul I de scrutin. În mun. Chișinău listele electorale au fost completate cu persoane care în perioada de până la 19 iunie 2011 au atins vârsta de 18 ani.

D. Concurenții electorali

Efortul de monitorizare Promo-LEX a constatat o campanie electorală dinamică. Perioada de monitorizare a început fiind observate un șir de activități de campanie electorală în marea parte a țării. Cu toate acestea, observatorii au constatat cazuri izolate de interpretare extensivă a legislației electorale fapt care a dus la activități de agitație electorală înaintea înregistrării în calitate de candidat la organele electorale, inclusiv cu oferirea unor cadouri electorale. Îngrijorare deosebită prezintă aplicarea metodelor violente în raport cu adversarii politici și de opinie, cazurile de abuz de putere, utilizarea PR-ului negru. Nu poate fi trecut cu vederea nici numărul impresionant de mare de constatări privind cadouri electorale.

Incidente violente

Observatorii au constatat multiple cazuri de intimidare fizică și psihică care au fost legate de campania electorală. Pe parcursul campaniei, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 22 cazuri de aplicare a metodelor de intimidare fizică sau psihică față de persoanele implicate într-o formă sau alta în campanie. Chiar dacă numărul unor astfel de cazuri este impresionant de mare, în urma investigațiilor petrecute de organele de drept, nu în toate cazurile s-a dovedit pe deplin tangența lor directă cu campania electorală.

Activități de campanie electorală înaintea startului oficial

Potrivit Codului Electoral, în perioada electorală, agitația începe odată cu înregistrarea concurenților de către Consiliul Electoral de Circumscripție.

Observatorii Promo-LEX au raportat activități de campanie electorală înaintea înregistrării candidaților electorali în raionul Criuleni, orașul Ocnița, orașul Cimișlia. Activitățile de agitație electorală înaintea înregistrării concurenților electorali luau forma publicării în ziare de articole cu mesaj de felicitare adresat cetățenilor cu ocazia sărbătorilor de Paști; întâlniri cu alegătorii; distribuirea calendarelor cu logotipul partidului, distribuirea afișelor de felicitare cu ocazia sărbătorilor de Paște.

Distribuirea cadourilor electorale și/sau coruperea alegătorilor

Potrivit art.38 Cod Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere.

Observatorii Promo-LEX au semnalat un număr alarmant de mare de cazuri de oferire a cadourilor către alegători. Astfel, pe parcursul campaniei electorale, inclusiv zilele alegerilor,

au fost raportate cel puțin 99 cazuri de oferire a cadourilor electorale. Majoritatea cadourilor electorale au fost oferite sub forma pachetelor alimentare.

Tipuri de activități electorale

În această campanie, observatorii au constatat o diversificare a activităților electorale în raport cu scrutinele anterioare. Următoarele tipuri de activități de campanie au fost raportate: întruniri electorale (organizate masiv de către partidele parlamentare și doar în cazuri izolate de partide extraparlamentare și unii candidați independenți); lansări publice în campanie și prezentări publice de platforme; distribuirea de materiale electorale în cutii poștale; distribuirea materialelor cu caracter electoral în locuri publice; flash-moburi și marșuri; publicitate stradală sub formă de panouri publicitare; caravane cu automobile și/sau afișaj electoral pe automobile; publicitatea pe imobile private; invitații la votare prin telefon; corturi electorale; dezbateri publice cu participarea mai multor concurenți electorali; scrisori electorale și/sau mesaje personalizate difuzate prin rețeaua internet; concursuri și competiții sportive; finanțarea și implicarea în acțiuni social caritabile.

Concurenții electorali au continuat practicile de atragere a participanților la întrunirilor electorale cu activități concertistice. Regretabil este faptul că marea majoritate a concurenților electorali nu au raportat cheltuieli pentru astfel de acțiuni.

Utilizarea resurselor administrative

Codul bunelor practici al Comisiei de la Veneția prescrie egalitate strictă în utilizarea mijloacelor publice în scopuri electorale de către concurenții electorali. Art.46 al.2 Cod Electoral prevede că: „Tuturor concurenților electorali li se oferă posibilități egale în asigurarea tehnico-materială și financiară a campaniei electorale.” La fel, art.47 alin.6 Cod Electoral, prevede interzicerea utilizării resurselor administrative în scopuri legate de campaniile electorale.

În perioada de monitorizare, observatorii Promo-LEX au constatat cel puțin 42 cazuri de utilizare a resurselor administrative, inclusiv a funcției, în favoarea anumitor candidați electorali.

Afișe electorale în locuri neautorizate

Prevederile Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale pe panourile publicitare în perioada electorală, aprobat prin Hotărârea CEC nr.3338, din 16 iulie 2010, interzice amplasarea afișelor electorale: în transportul public de călători proprietate publică; pe monumente, clădiri, obiecte și încăperi, care au o valoare istorică, culturală sau arhitecturală, indiferent de forma de proprietate; în încăperile în care sunt amplasate consiliile și birourile electorale și la o distanță de 50 de metri de la acestea; pe garduri, îngrădiri, stâlpi și alte tipuri de construcții, precum și pe dispozitive, utilaje, indiferent de forma de proprietate.

Prin comparație cu scrutinele precedente, observatorii au raportat mai puține afișaje electorale în locuri neautorizate.

Contestații

Contestațiile depuse în perioade monitorizată de către concurenții electorali au vizat în mare parte încălcarea procedurilor de înregistrare în calitate de candidat, nedegrevarea din funcție sau degrevarea formală a persoanelor ce urmau să degreveză, incompatibilitate „negativă conștientă” cu funcția deținută (calitățile morale, observator-concurent, membru comisie-candidat), incompatibilitate „pozitivă”, adică relații de rudenie dintre membri ai organelor electorale și concurenți electorali, cazuri de oferire a cadourilor electorale de către candidați, utilizare a resurselor administrative de către candidații în scopuri electorale, solicitări de renumărare a voturilor sau anulare a alegerilor.

Huliganism electoral

Pe parcursul campaniei observatorii Promo-LEX au semnalat mai multe cazuri de huliganism cu tentă electorală. În mare parte, ele au fost exprimate prin vandalizarea sediilor sau domiciliilor candidaților, distrugerea și vandalizarea afișelor electorale amplasate pe panourile autorizate, sustragerea corturilor electorale și a materialelor de promovare electorală; acțiuni de sabotarea întrunirilor electorale.

Discurs de ură, agitație cu insulte și modalități de PR negru

Potrivit art.47 Cod Electoral, cetățenii Republicii Moldova, partidele și alte organizații social-politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

Observatorii au semnalat cel puțin 13 cazuri de utilizare publică a unui discurs care incită la ură, intoleranță socială, limbajului vulgar sau anumitor metode de PR negru contra contracandidaților.

Renunțare și infirmarea legalității alegerilor

Potrivit art.60 al.21 Cod Electoral, în cazul dezacordului cu rezultatele preliminare ale votării, până la confirmarea rezultatelor de către instanțele abilitate, concurenții electorali pot solicita acestor instanțe să dispună renunțarea voturilor. Renunțarea poate fi dispusă de instanța împuternicită să valideze rezultatele alegerilor pentru motive întemeiate, ce afectează rezultatele votării și distribuirea mandatelor și va avea loc în cel mult 7 zile calendaristice de la data adoptării hotărârii privind renunțarea voturilor.

Efortul Promo-LEX a constatat utilizarea pe larg de către concurenții electorali a dreptului de a cere renunțarea voturilor sau chiar în unele cazuri izolate, infirmarea rezultatelor votării. În 25 de circumscripții electorale au fost înregistrate 56 cereri de renunțare a voturilor. Cele mai multe cereri au fost depuse în r-nele Anenii Noi, Cahul (ambele câte 6 cereri) și Florești (5 cereri).

Instanțele de judecată au infirmat, din diverse motive, legalitatea alegerilor pentru funcțiile locale în următoarele localități: sat. Cârpești în r-ul Cantemir, or. Căușeni, sat. Sofia și sat. Logănești în r-ul Hâncești, sat. Ciorăști în r-ul Nisporeni, sat. Climăuții de Jos în r-ul Șoldănești, sat. Popeasca în r-ul Ștefan Vodă, sat. Condrătești în r-ul Ungheni și sat. Cotovscoe în UTA Găgăuzia.

Interpretarea defectuoasă a legislației electorale

Potrivit art.1 Cod Electoral, campania electorală se încheie la data excluderii concurentului electoral din alegeri sau în ziua votării. Codul Electoral nu reglementează explicit și în detalii situația desfășurării campaniei electorale pentru turul doi de scrutin.

Prin urmare, concurenții electorali ce au acces în turul doi de scrutin, nu au avut claritate privind momentul când pot relua campania electorală și cum are loc finanțarea campaniei pentru turul II de scrutin. Prin Hotărârea nr.284 pentru modificarea și completarea Hotărârii Comisiei Electorale Centrale nr.84 din 15 aprilie 2011 „Cu privire la stabilirea plafonului mijloacelor financiare ce pot fi virate în fondul electoral la alegerile locale generale din 5 iunie 2011”, CEC a încercat să clarifice situația dată. Hotărârea respectivă doar concretizează că plafonul maxim al mijloacelor financiare care se permite a fi cheltuit pentru campanie este valabil pentru toată campania, inclusiv al doilea tur sau alegeri noi. Totuși, CEC nu a precizat timpul și modalitățile de redeschidere a conturilor electorale, precum și momentul reluării activităților electorale de către concurenți.

Observatorii Promo-LEX au raportat, începând cu 7 iunie, în majoritatea circumscripțiilor electorale, acțiuni de agitație electorală întreprinse de primii doi candidați pentru funcții de primar care au acumulat cele mai multe voturi în primul tur de scrutin, dar mai puțin de 50% plus un vot. Agitația a început practic după prezentarea rezultatelor preliminare și finale a alegerilor locale generale de către circumscripțiile electorale și CEC.

Aceiași confuzie a legislației electorale a făcut dificilă pregătirea logistică calitativă pentru al doilea tur de scrutin. Organele electorale nu au prevăzut în bugetul electoral și nici nu au tipărit invitații la vot în localitățile unde urma să se desfășoare turul doi de scrutin sau alegeri repetate. Observatorii au raportat lipsa unor astfel de invitații în toate circumscripțiile electorale.

Intimidarea observatorilor și administrației electorale

Pe 5 iunie, în s. Colonița, mun. Chișinău, BESV nr.297, din cauza fluxului mare de alegători după ora 21.00, a decis prelungirea votării cu o oră, fapt despre care a informat organele electorale ierarhic superioare. În jurul orei 21.30, în secția de votare respectivă au intrat două persoane care au dat dovadă de comportament agresiv și brutal, discutau cu membrii organului electoral pe un ton ridicat și insistau pe un ton agresiv ca secția de votare să fie închisă. Persoanele respective s-au prezentat drept membri ai aripii de tineret a PCRM „Moldova Tânără” și au filmat întreg episodul. După ceva timp de aflare în incinta secției de votare, persoanele respective sau identificat drept observatori din partea organizației respective. Cele două persoane au intimidat verbal președintele BESV și membrii acestuia, precum și observatorul Promo-LEX prezent în secție. Ulterior, filmarea a fost plasată pe pagina web <http://www.grenada.md>.

Pe 8 iunie, pe pagina web a Ministerului de Externe al Federației Ruse <http://www.mid.ru/>, a fost plasat un comentariu referitor la rezultatele preliminare ale „alegerilor generale municipale din 5 iunie din mun. Chișinău”. În comentariul respectiv, MAE al Federației Ruse pune la îndoială obiectivitatea observatorilor din cadrul Misiunii restrânse a OSCE/BIDDO, acuzându-i pe aceștia în mod deschis de tănuire a unor presupuse evidente „fraude” electorale. Mai mult ca atât, comentariul menționat aduce acuzații și la adresa CEC precum că ar fi anunțat drept învingător un concurent electoral în dimineața zilei de 6 iunie, ulterior anunțând că va organiza al doilea tur de scrutin în municipiul Chișinău. În comentariu de două ori este evidențiază în calitate de „victimă” Igor Dodon, candidatul PCRM la funcția de primar general al mun. Chișinău. Comentariul nu menționează în schimb nici un alt concurent electoral. MAEIE al Republicii Moldova a reacționat la acest comentariu, îndemnând autoritățile ruse să analizeze datele oficiale și nu sursele media.

E. Mass-media locală/regională

Observatorii au sesizat implicarea activă a mass-media locală și regională în reflectarea campaniei electorale și anume a prestației administrației electorale, inclusiv publicarea unor decizii ale acestora, prezentarea informațiilor despre concurenții electorali, publicitate electorală, dezbateri electorale și mediatizarea rezultatelor scrutinului. Potrivit art.64 al.7 Cod Electoral, mijloacele de informare în masă au dreptul să reflecte alegerile și să informeze publicul cu privire la toate aspectele electorale, liber de orice ingerință sau amestec din partea autorităților publice, concurenților/candidaților electorali.

Observatorii Promo-LEX au sesizat unele carențe legale, legate în special de autentificarea autorilor publicității electorale în conformitate cu prevederile normelor legale.

F. Zilele votării

Ziua de 5 iunie 2011, turul I

Agitație electorală neautorizată

Potrivit prevederilor Codului Electoral, în ziua alegerilor și în cea anterioară acesteia, este interzisă agitația electorală. De asemenea, este interzisă prezența publicității electorale autorizate anterior la o distanță mai mică de 50 metri de la secția de votare.

În ziua de 5 iunie, observatorii Promo-LEX, au depistat abateri de la normele menționate în cel puțin 34 secții de votare.

Transportarea organizată a alegătorilor

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 11 cazuri de transportare organizată a alegătorilor la secțiile de votare.

Vânzarea băuturilor alcoolice în apropierea secțiilor de votare

Observatorii Promo-LEX, au raportat cel puțin 21 cazuri de vânzare a băuturilor alcoolice la o distanță mai mică de 50 metri de la secția de votare.

Listele electorale

În ziua scrutinului, observatorii au identificat 9 cazuri de neconcordanță în listele electorale. Acestea au inclus cazuri de înscriere în liste a persoanelor care nu erau domiciliat la adresa indicată, sau invers, cazuri în care alegători cu domiciliu la adresa indicată nu s-au regăsit în listă (7), date de identificare ale alegătorilor greșite (1) și prezența în liste a persoanelor decedate (1).

Respectarea secretului votării

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 4 cazuri de intrare neautorizată a mai multor alegători în cabina de vot.

Intimidarea sau limitarea drepturilor observatorilor

În linii mari, observatorii nu au fost împiedicați să monitorizeze procesul electoral din incinta sau apropierea secțiilor de votare. Cu toate acestea, au fost înregistrate cel puțin 3 cazuri în care observatorilor li s-a restricționat deplasarea în incinta secțiilor de votare sau, mai grav în unul din cazuri, li s-a sugerat să plece de bună voie din incinta secțiilor de votare.

Ziua de 19 iunie 2011, turul II

Agitație electorală neautorizată

Potrivit prevederilor Codului Electoral, în ziua alegerilor și în cea anterioară acesteia este interzisă agitația electorală. De asemenea este interzisă prezența publicității electorale autorizate anterior la o distanță mai mică de 50 metri de la secția de votare.

În ziua de 19 iunie, Observatorii Promo-LEX, au depistat abateri de la normele menționate în cel puțin 77 secții de votare.

Observatorii Promo-Lex au sesizat și alte mici deficiențe ale procesului electoral legate de votarea în baza actelor de identitate necorespunzătoare sau lipsa acestora (8 cazuri), oferirea cadourilor electorale în ziua votării (2 cazuri).

Cazuri de intimidare, insulte și acte de violență

În ziua de 19 iunie, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 4 cazuri de intimidare, insultare sau chiar agresiune fizică în privința susținătorilor unor concurenți electorali.

Transportarea organizată a alegătorilor

Pe parcursul zilei de 19 iunie, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 12 cazuri de transportare organizată a alegătorilor la secțiile de votare.

Tentative de votare multiplă

Pe parcursul zilei de 19 iunie, observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 2 cazuri de tentative de votare multiplă. Una din ele a fost realizată, buletinul fiind aruncat în urna de vot.

Vânzarea băuturilor alcoolice în apropierea secțiilor de votare

Observatorii Promo-LEX au raportat cel puțin 49 cazuri de vânzare a băuturilor alcoolice în apropierea secțiilor de votare.

Listele electorale

În ziua scrutinului, observatorii au raportat cel puțin 8 cazuri de neconcordanță în listele electorale. Cazurile semnalate țineau de înscrierea în listele electorale a persoanelor care nu domiciliau la adresa indicată (4), prezența semnăturilor în dreptul numelui alegătorilor care încă nu votase (3) sau prezența în liste a persoanelor decedate (1).

Observatorii Promo-LEX, au înregistrat cel puțin 8 cazuri în care listele electorale prezentau deficiențe serioase, fiind înregistrate surplusuri sau insuficiență a buletinelor de vot în cadrul secțiilor de votare. Marjele de surplus sau insuficiență se ridicau la ordinul zecilor și chiar sutelor, comparativ cu numărul de alegători incluși în listele electorale.

Respectarea secretului votării

Cazuri izolate de intrare neautorizată a mai multor alegători în cabina de vot s-au atestat în cel puțin 8 cazuri.

Intimidarea sau limitarea drepturilor observatorilor

În linii mari, observatorii nu au fost împiedicați să monitorizeze procesul electoral din incinta sau apropierea secțiilor de votare. Cu toate acestea, au fost înregistrate cel puțin 4 cazuri în care observatorilor li s-a restricționat deplasarea prin incinta secțiilor de votare sau, mai grav în două cazuri, li s-a sugerat să plece de bună voie din incinta secțiilor de votare.

V. RECOMANDĂRI

Recomandările misiunii Promo-LEX sunt formulate cu bună credință și urmăresc îmbunătățirea procesului electoral. Acestea pornesc de la îngrijorările observatorilor și indică cu precădere direcția intervenției necesare, fără a dicta soluții specifice. Recomandările se adresează tuturor actorilor implicați în procesul electoral, dar în special Autorităților publice de nivel național și local, Autorităților electorale, Partidelor politice și altor potențiali concurenți electorali, precum și Organelor de drept.

1. Inițierea unor campanii de sensibilizare a concurenților electorali și a alegătorilor privind necesitatea unui mod de conduită calm și civilizată reciproc, în vederea evitării cazurilor de violență fizică și psihică;
2. Aprofundarea instruirii în domeniul legislației electorale a tuturor membrilor organelor electorale de nivelul I și II, de către specialiști, în special, în cazul schimbărilor dese operate în componența membrilor organelor electorale;

3. Interpretarea oficială a alin.2 art.123 Cod Electoral a noțiunilor de „restricții speciale ale dreptului la vot” și „La alegerea consiliului local și a primarului nu participă alegătorii care nu domiciliază în unitatea administrativ-teritorială respectivă”, precum și instituirea unor termene de timp exacte în care pot fi operate modificări care ar exclude „migrația” artificială a alegătorilor;
4. Întocmirea listelor electorale de către un singur autor pe întreaga țară, adică Comisia Electorală Centrală, în baza datelor deținute de Registrul de Stat al populației, în scopul perfecționării listelor electorale de bază;
5. Instituirea unor standarde minime privind condițiile tehnice, amenajarea și asigurarea logistică a localurilor organelor electorale precum și programul de activitate a acestora;
6. Definierea termenilor de „cadouri electorale”, „corupere electorală”, „resurse administrative” și instituirea unui mecanism de calificare a materialelor de agitație electorală pentru evitarea camuflării cu ajutorul acestor materiale a situațiilor de corupere electorală;
7. Cercetarea minuțioasă cu informarea organelor electorale și a publicului larg de către organele competente a cazurilor raportate de concurenții electorali, organele electorale sau observatori legate de utilizarea resurselor administrative în campanie de către concurenții electorali și persoanelor afiliate acestora și sancționarea după caz a persoanelor culpabile;
8. Respectarea termenului de un an înainte de alegeri, recomandat de Comisia de la Veneția, în timpul căruia autoritățile sunt sfătuite să nu opereze și să nu implementeze modificări la legislația electorală operate în această perioadă;
9. Interzicerea activităților de campanie în perioada electorală, fără înregistrarea în calitate de concurent electoral, inclusiv pentru evitarea reflectării în fondul electoral a cheltuielilor pentru activitățile de campanie respective;
10. Respectarea cu strictețe de către actorii implicați în alegeri a modelelor și formatelor documentelor electorale, cu o atenție sporită listelor electorale de bază;
11. Instituirea unui mecanism unic și clar de verificare de către alegători a corectitudinii înregistrării sale în listele electorale de bază, modalitatea de confirmare a verificării respective, precum și instituirea răspunderii pentru limitarea accesului alegătorilor la verificarea listelor electorale;
12. Verificarea de către actorii care sunt în drept să înainteze candidați în organele electorale a compatibilității persoanelor desemnate cu statutul pe care urmează să-l dețină, în scopul prevenirii fluctuației cadrelor electorale;
13. Instituirea sancțiunilor pentru concurenții electorali care eșuează să declare mijloacele de susținere financiară și alte forme de susținere materială într-o publicație periodică cu acoperire națională, precum și de nereflectare a cheltuielilor efectuate în scop de campanie electorală
14. Perfecționarea mecanismului de raportare financiară a concurenților electorali, în special în cazul alegerilor locale generale, unde concurenții sunt înregistrați de diverse organe electorale în scopul raportării exhaustive a cheltuielilor, pentru îmbunătățirea transparenței și creării condițiilor pentru creșterea încrederii alegătorilor în procesul electoral;

15. Utilizarea pe larg de către concurenții electorali a metodelor legale de luptă cu concurenții neonești, prin depunerea la timpul potrivit a contestațiilor la organele abilitate, în cazul depistării unor abateri de la legislația electorală. Evitarea cazurilor de dare a declarațiilor publice privind „fraudarea” alegerilor fără prezentarea probelor concludente.
16. Perfecționarea mecanismului de transmitere a documentelor electorale către organele electorale ierarhic superioare sau către Judecătorii și instituirea unor sancțiuni corespunzătoare situațiilor de pierdere a documentelor electorale;
17. Perfecționarea legislației în ceea ce ține definirea, organizarea și petrecerea campaniei electorale pentru turul doi de scrutin atât de către organele electorale cât și concurenții electorali, precum și instituirea unui mecanism strict de utilizare a mijloacelor financiare prin contul bancar ”Fond Electoral” de către concurenții electorali rămași în turul doi de scrutin;
18. Simplificarea procedurilor de verificare logică a corectitudinii numărării voturilor și accentuarea atenției autorităților electorale asupra următorii doi parametri fundamentali: numărul alegătorilor care au participat la votare în raport cu numărul buletinelor de vot extrase din urnele de vot. Asigurarea logistică cu utilaje electronice a BESV care să evite comiterea erorilor provocate de factorul uman;
19. Instituirea unui mecanism clar de verificare a datelor în cazul depistării neconcordanțelor în procesele – verbale, inclusiv stabilirea exactă a cazurilor când materialele electorale nu sunt acceptate de CER-uri de la BESV sau este necesar de a renumăra buletinele de vot.